

ного курсу".¹⁰ О.П. Фльоров опрацював також "Метод обучения грамотному письму" і розробив посібник "Самоучитель знаков препинания для окончивших семилетку".

Деякі неопубліковані твори О.П. Фльорова зберігаються у Відділі рукописів Одеської наукової бібліотеки ім. О.М.Горького, бібліотеці Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова та у Державному архіві Одеської області і ще чекають на дослідження і публікацію

Науково-педагогічна спадщина О.П.Фльорова, безперечно, становить значний інтерес. Вона має бути критично вивчена і творчо використана у сучасній школі.

¹Державний архів Чернігівської області (далі - ДАЧО). -Ф.Р -608. -Оп. 1. -Спр. 4115. -Арк. 16-17.

² ДАЧО. - Ф.Р - 608. - Оп. 1.-Спр. 4115. -Арк. 8-10.

³ Сердюк Л.А. О.П.Фльоров - перший директор Чернігівського учительського інституту // Людина, суспільство, культура: Історія та сучасність. Матеріали ювілейної наукової конференції, присвяченої 80-річчю Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т.Г.Шевченка - Чернігів, 1996. - С. 8-10.

⁴ ДАЧО. - Ф.Р - 612. - Оп. 1. - Спр. 129.-Арк. 1-6; Спр. 101.-Арк. 3-4 зв; Спр. 163.-Арк. 1 зв.,3зв., 5 зв.

⁵ ДАЧО. - Ф.Р - 647. - Оп.2. - Спр. 3. - Арк. 33, 33 зв., 71, 72.

⁶Гольдін Ф.П. А.П. Флёров - педагог и методист // Методика преподавания русского языка и литературы: Республиканский научно-методический сборник. - К., 1970. - Вып. 5. - С. 178-188.

⁷Там само. -С. 181.

⁸Там само. -С. 182.

⁹Там само. - С. 183.

¹⁰Там само. - С.185-187.

Олександр Коваленко, Наталія Ципляк

ДОЦЕНТ ІВАН ЛЬВОВ ТА ЙОГО АРХІВ

Відомий педагог Іван Петрович Львов, життя та діяльність якого були безпосередньо пов'язані з Черніговом, народився у серпні 1879 р. у м. Юр'євці Костромської губернії (тепер Іванівської області Російської Федерації) в родині священика. Освіту здобув у міському початковому училищі, Макар'ївському духовному училищі, Костромській духовній семінарії та Казанській духовній академії. Протягом 1904-1919 рр. І.Львов викладав філософію, логіку, дидактику і психологію у Чернігівській духовній семінарії. Після її закриття продовжив педагогічну діяльність у нещодавно створеному Чернігівському учительському інституті, назва, статус і внутрішня структура якого впродовж 20-30-х рр. зазнавали неодноразових змін. Під час останньої війни І.Львов перебував у евакуації спочатку на Алтаї, а потім у Таджикистані, де працював у Сталінобадському педагогічному інституті. У вересні 1944 р. він повернувся до Чернігова і продовжував викладати педагогіку і психологію в учительському, а потім педагогічному інституті. 1947 р. І.Львову було присвоєно вчене звання доцента. Цікаво, що у 1948 р. саме йому було доручено упорядкувати історичний нарис про осередок педагогічної освіти в Чернігові, текст якого, на жаль, не зберігся. Протягом 1952 - 1958 рр. до виходу на пенсію він очолював кафедру педагогіки. Помер І.Львов на 92-у році життя у липні 1971 р.¹

У Державному архіві Чернігівської області зберігається особовий фонд І.Львова, в якому налічується 115 одиниць зберігання. Умовно їх можна поділити на такі групи: біографічні матеріали; документи про науково-педагогічну діяльність; матеріали про громадську діяльність; епістолярія; фотодокументи².

Значний інтерес становлять біографічні матеріали, зокрема, свідоцтво про народження (Спр. 1 - тут і далі посилання на справи особового фонду І.Львова подаються в тексті), диплом про закінчення Казанської духовної семінарії (Спр. 3), послужні спис-

ки (Спр. 2), автобіографія І.Львова (Спр. 1). В архіві відклалися подяки і почесні грамоти, якими не раз відзначалась плідна праця І.Львова (Спр. 5, 9), а також матеріали пов'язані з відзначенням 90-річчя з дня народження і 50-річчя його науково-педагогічної діяльності (Спр. 8, 96, 97).

Вагому частину фонду становлять документи про науково-педагогічну діяльність І.Львова. Збереглися конспекти його лекцій з педагогіки та психології (Спр. 20- 26, 30-35, 39), плани роботи і звіти кафедри педагогіки (Спр. 12-16), наукові розвідки, рецензії та методичні рекомендації для студентів і вчителів (Спр. 19, 20).

Порівняно невелику групу складають документи, які висвітлюють громадську діяльність І.Львова: тематика публічних лекцій з логіки та психології, прочитаних для працівників партійних установ, співробітників правоохоронних органів, військовослужбовців (Спр. 55). Про коло громадських доручень і обов'язків І.Львова дають уявлення посвідчення депутата Чернігівської міської Ради (Спр. 54), членські квитки Все-союзного Товариства з розповсюдження політичних і наукових знань, Товариства Червоного Хреста та інших громадських організацій (Спр. 57).

Серед документів фонду особливе місце належить епістолярії. Передусім, це листи від рідних і друзів (Спр. 52, 67, 82, 83, 94), колег з Чернігова, Ніжина, Черкас (Спр. 68, 77, 97). Проте найбільший інтерес становить листування І.Львова зі своїми вихованцями - учнями Чернігівської духовної семінарії (Спр. 69, 79) та студентами Чернігівського педагогічного інституту (Спр. 59, 60, 71, 77). Зберігся, зокрема, докладний лист самого І.Львова до колишнього семінариста О.Комарова, в якому досить детально розповідається про події 1905-1907 рр. у Чернігівській духовній семінарії (Спр. 114). В архіві зберігається також рукопис спогадів І.Львова про одного з найкращих і найвідоміших його вихованців - П.Тичину (Спр. 115).

Заслужують на увагу і численні фотодокументи: професійні та аматорські знімки І.Львова та його дружини (Спр. 101, 105), викладачів і випускників Чернігівської духовної семінарії (Спр. 104), Чернігівського учительського і Чернігівського педагогічного інститутів (Спр. 106), а також окремих вихованців (Спр. 105).

Документи з особового фонду І.Львова дозволяють відтворити не тільки біографію цієї чуйної людини і відомого педагога, а й соціокультурне середовище, в якому тривала його діяльність, з'ясувати деякі призабуті сторінки історії нашого міста. Справжній інтелігент старого вишколу, І.Львов уособлював тяглість і спадкоємність поважної традиції в галузі гуманітарної та педагогічної освіти, що сформувалась у Чернігові протягом кількох століть.

¹ Романіка М. Вчителю мій ... // Деснянська правда (Чернігів).- 1969. - 6. квітня - С. 4; Тесельська Н. Півстоліття педагогом // Деснянська правда (Чернігів). - 1969. - 7 вересня. - С. 4.

² Державний архів Чернігівської області. - Ф. Р-1495. - Оп.1. - Спр. 1-115. Див. також: Особові фонди і архівні колекції, які зберігаються в Державному архіві Чернігівської області та його відділах в містах Ніжині та Прилуках. - Чернігів, 1999. - С. 60-62.

Володимир Коваленко, Олена Черненко

ПЕТРО СМОЛІЧЕВ І ПЕРШІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ШЕСТОВИЦІ

Упродовж 300 років, що минули від часу заснування Чернігівського колегіуму, який став першою ланкою в нерозривному ланцюгу трьохвікової традиції педагогічної освіти на Чернігівщині, викладачі та співробітники цього навчального закладу та його правонаступників зробили значний внесок до скарбниці світової науки і культури. Серед них були відомі педагоги, філософи і богослови, фізики, математики і біологи, літератори й історики. По-різному склалася їхня доля. Одні швидко отримали визнання, і їхні прізвища ще за життя потрапили на сторінки довідників та енциклопедій; інші так і залишились скромними працівниками педагогічної ниви; слава ж третіх за-